

Tragedien i Sør-Asia

Tore Linné Eriksen

India og Pakistan har vært i krig fire ganger etter selvstendigheten, og i disse dager er det mange som frykter at terroraksjoner og den uløste striden om Kashmir kan utløse en storkrig mellom de to atommaktene.

- Hva er bakgrunnen for konflikten?
- Hvorfor er konflikten om Kashmir enda en gang blitt tilspisset?
- Hvordan stiller det internasjonale samfunnet seg til konflikten?
- Hvem betaler de militære eventyrene?

Dype historiske røtter

Når konflikten er blitt så uforsonlig, skyldes det ikke minst at den har **røtter langt tilbake** i historien. Under det britiske kolonistyre utgjorde det som i dag er India, Pakistan og Bangladesh ett samlet India. I kampen for selvstendighet så nasjonalistledere som Mahatma Gandhi og Jawaharlal Nehru på seg selv som talerør for alle innbyggere, uansett språk, religion, etnisk tilhørighet, kaste eller klasse. Mange muslimer, som utgjorde en femdel av befolkningen, fryktet derimot at et uavhengig India ville bli dominert av det store hinduflertallet. Motsetningene ble skarpere

etter hvert som frihetskampen nærmet seg seier i 1947, og de britiske kolonimyndighetene brukte sine siste dager til å dele landet.

Ved oppsplittingen i to stater besto Pakistan av en vestlig og en østlig del, som lå på hver sin side av India. I 1971 gjennomførte den østlige delen en frigjøringskamp, som førte til opprettelsen av **Bangladesh**.

Delingen i 1947 førte til både masseflukt og krig mellom de to nye statene. Om lag én million mennesker ble drept, og 10–12 millioner ble drevet bort fra sine bosteder. Knapt noen familier var uberørt, og minnene har satt dype spor i begge land. Gamle fiendebilder blir stadig holdt levende gjennom skolebøker, filmer, nyhetsmedier, presse og oppildnende politikertaler. Motsetningsforholdet til nabostaten er en grunnleggende del av den nasjonale identiteten til mange indere og pakistanere, selv om det også er fredsbevegelser som gjør sitt beste for forsoning og samarbeid over grensene.

Hvordan ble India delt etter at landet ble uavhengig i 1947?

Gutter som demonstrerer i Karachi (Pakistan). De vil mye heller ha brød enn krig. Hvordan vil du forklare at India og Pakistan bruker så store deler av sine ressurser på våpen og krig når store deler av folket ikke har det mest nødvendige engang?

Foto: Scanpix

Tragedien i Sør-Asia

Hvorfor var det vanskeligere i Kashmir enn i andre deler av landet å dele India i to nye stater – India og Pakistan?

Hva menes med en separatist?

Strid om Kashmir

Under kolonitiden besto India også av flere hundre områder som på papiret hadde en form for selvstendighet. Med utgangspunkt i geografisk beliggenhet eller religiøs tilhørighet var det vanligvis ikke noe problem å velge tilslutning til India eller Pakistan ved frigjøringen i 1947. Men i Kashmir-området (ca. 222 000 km²) var det ikke så lett å finne en løsning. Området ble styrt av en hindufyrste (maharaja), mens flertallet av befolkningen var sunni- eller sjiamuslimer. I tillegg var det betydelige innslag av sikher og buddhister.

Maharajaen i Kashmir ønsket opprinnelig en selvstendig stat, men valgte å slutte seg til India som svar på et angrep fra den pakistanske siden av grensen. Den påfølgende krigen endte i 1948 med en midlertidig grense, **kontrollinjen** (Line of Control), som består den dag i dag. Pakistan kontrollerer den vestlige tredelen, som de har gitt navnet **Azad ("frie") Kashmir**. Dette er et tynt befolket område som nesten utelukkende består av muslimer. Resten styres som en indisk delstat, under navnet **Jammu og Kashmir**. Her er nærmere to tredeler av innbyggerne muslimer.

En FN-resolusjon fra 1948 krevde våpenhvile og folkeavstemning om framtidig tilhø-

righet. Men Pakistan trakk seg aldri ut, og India har motsatt seg folkeavstemning. Indiske statsledere oppfatter hele området som en uløselig del av India, mens den pakistanske holdningen går ut på akkurat det motsatte. Det eneste de ser ut til å være enige om, er at Kashmir ikke skal være en selvstendig stat.

Konflikten omkring uavhengigheten har vært etterfulgt av nye kriger i 1965, 1971 og 1999 (Se HHD 1999-2000: 3). I tillegg har det hele tiden vært militære trefninger, uten at dette har rokket ved kontrollinjen fra 1948. Det betyr at Kashmir i praksis har vært delt og styrt fra hver sin stat i over femti år, og ingen har hittil vist særlig vilje til å finne løsninger gjennom forhandlinger.

Ytterliggående islamistiske grupper

Når den langvarige striden om Kashmir er blitt trappet opp det siste tiåret, skyldes det ikke minst økt misnøye med den indiske administrasjonen av Jammu og Kashmir. Ifølge opposisjonen er det mye korrupsjon, valgfusk, brutte løfter om sosiale forbedringer og alvorlige overgrep mot menneskerettighetene fra indiske politi- og militærstyrkers side.

Mange av dem som står i spissen for oppstanden i Jammu og Kashmir er **separatister**, som ønsker løsrivelse og en selvstendig stat med plass til alle folkegrupper og religioner. Men utover på 1990-tallet kom de mer i skyggen av væpnede aksjoner fra **ytterliggående muslimske grupper**, som ser på Kashmir som en del av en kamp for ytterliggående islam. Selv bruker de ofte uttrykket jihad, og mener med dette en hellig strid i islams navn. Det hindudominerte India er utpekt som en hovedfiende, og det er anslått at **30 000 menneskeliv** har gått tapt det siste tiåret.

Mange av gruppene som opptrer i Kashmir, har medlemmer som **kommer utenfra området** selv. I tillegg til pakistanske statsborgere er det innslag fra både Afghanistan og Midtøsten. Dette samarbeidet går tilbake til deres felles kamp mot den sovjetiske okkupasjonen av Afghanistan på 1980-tallet. En stor del av denne krigføringen ble organisert fra Pakistan, med militær og økonomisk støtte fra USA. Det er også her vi finner grunnlaget for Osama bin Ladens nettverk.

Etter Sovjetunionens sammenbrudd og tilbaketrekning fra Afghanistan har slike grup-

Tragedien i Sør-Asia

Terrorangrep og indiske reaksjoner

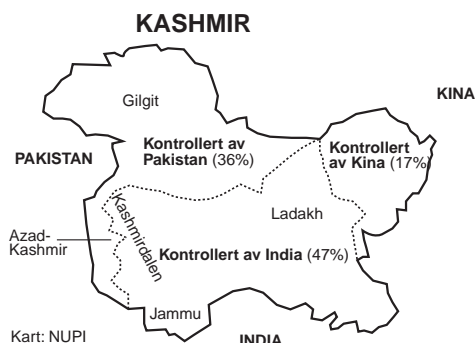
Når forholdet mellom de to nabostatene er blitt forverret de siste månedene, skyldes det ikke minst to brutale terroraksjoner. Den første fant sted 1. oktober i **Srinagar**, som er hovedstaden i Jammu og Kashmir. Et angrep fra selvmordsbombere mot **delstatsparlamentet** krevde der 40 menneskeliv. Etter indisk oppfatning var det ingen tvil om at grupper med tilholdssted i Pakistan sto bak.

13. desember var det **indiske parlamentet i New Delhi** målet for en aksjon med 14 ofre, inkludert de fem som sto bak terrorhandlingen. Hensikten var tydelig å ramme store deler av den politiske ledelsen i landet, og resultatet kunne ha blitt langt mer dramatisk om angriperne hadde klart å ta seg inn i hovedbygningen. Mye tyder på at alle de fem drepte terroristene hadde tilhørighet i Pakistan, mens deres organisatoriske tilknytning er mer uklar.

Stemningen i India var naturlig nok svært opprørt etter angrepet på parlamentet. Til tross for store religiøse, etniske, sosiale og geografiske forskjeller har India i all hovedsak klart å beholde et parlamentarisk demokrati. Angrepet rammet derfor **det viktigste nasjonale samlingsmerket**. Det har også lenge vært en utbredt oppfatning at verdenssamfunnet har brydd seg lite om flykappinger, bombeaksjoner og andre terrorhandlinger som har rammet India. Etter 11. september ønsker India derfor å bruke all internasjonal oppmerksomhet omkring terrorisme til å få forståelse for sine synspunkter. Med USA og Israel som forbilder er det også sterke krefter som mener at det er fritt fram for militære hevnaksjoner. Noen forsøker dessuten å sette likhetstegn mellom terrorisme og alle former for opposisjon i Kashmir og andre deler av India.

India styres i dag av en samlingsregjering med det indiske folkepartiet (BJP) som tyngdepunkt. Her er det sterke innslag av grupper som spiller på **hindufundamentalisme og ytterliggående nasjonalisme**. Det stunder mot et viktig delstatsvalg i Uttar Pradesh (165 millioner innbyggere), og BJP håper på økt oppslutning ved å piske opp fiendtlige holdninger overfor islam og den pakistanske arvefienden.

For å presse Pakistan til å avbryte sine forbindelser med grupper som beskyldes for terroraksjoner, har India blant annet stanset alle transportforbindelser. Det blir også

per med rikelige våpenforsyninger flyttet over til Kashmir. Det er liten tvil om at de har fortsatt det tette samarbeidet med pakistanske myndigheter, i første rekke gjennom den militære etterretningstjenesten Inter-Service Intelligence (ISI).

Pakistansk helomvending

I det siste halvåret har **dyptgripende endringer** funnet sted også på det sørasiatiske subkontinentet. Det gjelder ikke minst i Pakistan, som fram til 11. september var det afghanske Taliban-regimets mest trofaste støttespiller. Samtidig kom ytterliggående islamister til å spille en viktig rolle i

Pakistan selv, ikke minst innenfor det dominerende militærapparatet. Mange av Talibanstyrets ledere har sin **bakgrunn i pakistanske koranskoler** (madrasaher), og det var heller ikke så få pakistanere som kjempet på den andre siden av grensen.

Gjennom store deler av sin uavhengige historie har Pakistan vært et **militærdiktatur**, og selv i perioder med flerpartistyre har den egentlige makten ligget hos høyere offiserer. Det kom derfor ikke som noen overraskelse da hærsjefen, Pervez Musharraf, i oktober 1999 avsatte den folkevalgte regjeringen og utropte seg selv til statsleder. Han var den gang kjent for sine nære forbindelser med Taliban-styret og sin innbitte motvilje mot India.

Med 11. september ble situasjonen med ett forandret. USA hadde bruk for Pakistan i sin krig i Afghanistan, og etter sterkt press sluttet det pakistanske militærstyret seg til «den globale koalisjonen mot terrorisme». Landet befant seg nær et økonomisk sammenbrudd og ble rikelig belønnet med bistand, sletting av gjeld, nye lån og handelsavtaler. Mye tyder også på at president Musharraf allerede før terrorhandlingene i USA var begynt å bli bekymret over ytterliggående islamistgrupper, som både truet stabiliteten i Pakistan og bidro til landets internasjonale isolasjon.

Den indisk-kontrollerte delen (ca. 9 mill. innbyggere) av Kashmir består av regionene Kashmirdalen, Jammu og Ladakh, som skiller seg fra hverandre både språklig, kulturelt og historisk. I overkant av halvparten av innbyggerne i denne delen av Kashmir bor i Kashmirdalen, i underkant av halvparten bor i Jammu, resten i Ladakh. Religiøst fordeler disse seg slik:

- Kashmirdalen: ca. 95 % muslimer
- Jammu: ca. 30 % muslimer
- Ladakh: ca. 46 % muslimer

Den pakistansk-kontrollerte delen av Kashmir har ca. 3 mill. innbyggere. FN har en observatørstyrke (UNMOGIP) langs kontrollinjen mellom de to delene av Kashmir. Kilde: *bbc.co.uk og Asia Pacific Issues No. 56*

Hva mener forfatteren med pakistansk helomvending de siste månedene og hvordan blir denne forklart?

Gjør greie for faktorer på begge sider i konflikten som kan forklare hvorfor den igjen har blusset opp.

Tragedien i Sør-Asia

Hva sier illustrasjonen deg?

Tegning: *The Guardian*

Hva mener forfatteren er den dypeste tragedien i Sør-Asia? Er du enig?

krevd at Pakistan utleverer en lang rekke enkelt personer som er under mistanke. For å vise at landet er rede til krig, har India flyttet store deler av sine militære styrker til kontrollinjen i Kashmir og den lange grensen til Pakistan.

Begge parter har nå sine hærstyrker, raketter, tanks og fly i høyeste beredskap, og titusener er tvangsflyttet fra minelagte grenseområder. Siden begge statene er **atommakter** etter sine prøvesprengninger i 1998, kan resultatet bli en storkrig med uante konsekvenser.

Internasjonalt press på Pakistan

Både for USA og Storbritannia kommer faren for en omfattende krig i Sør-Asia på et meget uheldig tidspunkt. De ønsker isteden at all oppmerksomheten fortsatt skal rettes mot Osama bin Ladens terrornettverk og restene av Taliban-styret. Her trenger de fortsatt pakistanske tropper langs grensen mot Afghanistan, istedenfor at de blir flyttet østover mot India. En storkonflikt vil også gjøre det vanskelig for USA å bruke luftrommet over Pakistan i sin krigføring.

I håp om at dette vil minske spenningen, har især USA og Storbritannia lagt **sterkt press** på president Musharraf for å forby ytterliggående islamistgrupper og stanse all pakistansk medvirkning til militære aksjoner i Kashmir. I de siste ukene har han da også strukket seg et godt stykke, selv om det skal mer til for å tilfredsstillende indiske krav. Den pakistanske presidenten har i skarpe ordelag **tatt avstand fra aksjonene** 1. oktober og 13. desember. Samtidig har han **forbudt organisasjoner** som er mistenkt for anslaget mot det indiske parlamentet. Hundrevis av medlemmer av ytterliggående islamistiske grupper er arrestert, og det er varslet et opp-

gjør med koranskoler som er engasjert i rekruttering av terrorister.

Spørsmålet er **hvor stort spillerom** den pakistanske presidenten har. Selv om han har foretatt en helomvending når det gjelder Afghanistan, er det langt vanskeligere å endre forholdet til India og gi innrømmelser i Kashmir-spørsmålet. Dette er konflikter som har en helt annen historisk, følelsesmessig og nasjonal betydning for den pakistanske befolkningen. Men det er i alle fall skapt bedre grobunn for framtidige forhandlinger, og nå er det India som er kommet under internasjonal press for å dempe den militære spenningen.

Fattigfolk betaler prisen

Selv om det i denne omgang ser ut til at en storkrig kan unngås, har den bitre konflikten ført til at både India og Pakistan **braker enorme beløp og menneskelige ressurser på opprustning**. Dette sluker midler som sårt kan trenge til helsetiltak og utdanning i land hvor millioner på millioner lever i absolutt fattigdom og nød.

Målt i bruttonasjonalprodukt per innbygger, ligger India på 163. plass i verden, med Pakistan noen hakk lengre ned. Av de 1,3 milliarder mennesker i verden som må klare seg med under en dollar om dagen, bor **nesten halvparten i Sør-Asia** (India, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal). Den **kroniske underernæringen** er alvorligere i India enn i Afrika sør for Sahara, og det er ikke særlig mer enn halvparten som kan lese og skrive. Særlig holdes jenter utenfor skolegang. I Pakistan er tallene enda verre.

Både India og Pakistan har økt sine militærbudsjetter de siste årene, og knappe reserver av utenlandsk valuta går med til å kjøpe våpen. Vitenskap og forskning rettes inn mot ny militærteknologi, mens veier, vannforsyning og transport av matvarer forsømmes. Mange har omtalt dette som en form for terrorisme mot det store flertallet av fattigfolk. Når kriger og konflikter krever all oppmerksomhet, blir dessuten livsviktige spørsmål som handler om økonomisk makt og sosial urettferdighet, skjøvet i bakgrunnen. Dette er **den dypeste tragedien** i Sør-Asia.

Alle arbeidsoppgaver og nettadresser:
www.nupi.no/pubfelles/hhd/arb.html

Tore Linné Eriksen
er førsteamanuensis ved Senter for flerkulturelt og internasjonalt samarbeid (SEFIA), Høgskolen i Oslo .